
Niet meer bang om 'ik' te zeggen

Het Zina Platform stimuleert besef en
ontwikkeling van de eigen identiteit

*Jale Simsek en
Myriam Sahraoui*

Women's laughter will bury the system.

Fatma Alloo

‘Klagen en jammeren helpt niet, daar word je alleen maar depressief van. Dat is niet goed. Je moet wat doen! Voor jezelf opkomen en leren wat goed voor je is. Als je dit weet, kun je alle moeilijkheden in het leven aan. Maakt niet uit waar je woont en hoe je leeft. Als je weet wat goed voor je is, maak je keuzes.’ Aan het woord is Souad (42). Ze is van Marokkaanse afkomst, woont in Amsterdam-West en heeft een man en drie kinderen. Ze werkt als gastvrouw bij een buurthuis en kent veel families in de buurt. Daardoor weet ze veel over vrouwen die net als zij uit een cultuur komen waar het collectief centraal staat. Souad is niet meer bang om naar binnen te kijken: naar haar eigen wensen en verlangens. Ze is niet bang om ‘ik’ te zeggen, maar ze beseft dat dat niet makkelijk is voor vrouwen zoals zij: ‘Leren praten over zichzelf hebben deze vrouwen nooit geleerd. Ze denken dat het egoïstisch is om over jezelf te praten. Dan denk je alleen aan jezelf en niet aan de ander. Zo heb ik het ook geleerd: eerst aan de ander denken en dan pas aan jezelf. Als je vrouw bent, is het lastig om aandacht voor jezelf te vragen. Je hebt zoveel te doen: kinderen, man, huishouden, koken, schoonouders. Waarom denk je dat zoveel Marokkaanse vrouwen ziek worden? Ze kunnen niet praten over zichzelf en ze weten niet wie ze zijn. Er is geen aandacht voor en ze durven daar ook niet om te vragen.

Maatschappelijke participatie van vrouwen als Souad staat hoog op alle politieke agenda's. Met taalcursussen, trainingen, empowermentcursussen en vrijwilligerswerk worden migrantenvrouwen aangespoord – soms zelfs gedwongen – om hun bijdrage te leveren aan de Nederlandse samenleving. Het Zina Platform vindt ook dat deze vrouwen in Nederland niet tot hun recht komen. Hun talenten, verlangens en ambities komen te weinig uit de verf. Maar om deze vrouwen te winnen voor de samenleving is er iets essentieel anders nodig, naast een taaltraject. Iets anders dan werk, of participatie. Iets diepers, iets persoonlijkers, iets grondigers. Het Zina Platform zet in op een cultuurspecifiek emancipatietraject op maat gemaakt voor deze vrouwen, waar zij over zichzelf, hun eigen verlangens, motivatie en liefde kunnen praten.

Praten over jezelf, aandacht besteden aan je eigen gevoelens en gedachten is de eerste stap naar een proces van bewustwording van de eigen identiteit, het ‘ik’. In de collectieve cultuur van herkomst is het gewoon dat vrouwen zich schikken in de algemene rollen die ze als vrouw, echtgenoot, moeder en schoondochter hebben. Maar willen zij wel binnen deze vastgestelde rolpatronen leven? Zijn ze zich bewust van de kracht van het collectieve in henzelf?

Souad erkent dat dat is waar vrouwen behoefte aan hebben: 'Waar deze vrouwen over willen praten? Over andere dingen dan de Nederlandse taal, werk of kinderen. Van kinderen hebben ze toch al genoeg! Elke dag zijn ze bezig met de kinderen. Ik weet waar ze het over willen hebben. Ze willen kunnen praten over zichzelf. Over hun leven, over hun huwelijk, over hun lichaam en over hun dromen. Daar willen ze over praten.'

Om 'ik' te kunnen zeggen, is heel wat kracht nodig als je uit een gezamenlijke cultuur komt, waar het collectief altijd voorop staat. Een eigen identiteit, een mening, een perspectief waarin zelfkritiek mogelijk is, zijn echter noodzakelijk om te functioneren in Nederland. De individualistische samenleving vereist dat je weet waar je staat, weet wat je wilt in het leven, dat je tegen kritiek kunt, omdat je gelooft in jezelf. En dat terwijl veel migrantenvrouwen het leven leiden dat van hen verwacht wordt, of dat hun omgeving hen toestaat. Een leven dat wordt beheerst door voldoen aan de norm van de groep.

Het Zina Platform erkent de kracht van het collectief. Deze vrouwen zijn juist door hun collectieve socialisatie sociaal en empathisch. Ze zijn intuïtief en lichamelijk. Ze weten tegenslagen te incasseren, en het leven te accepteren. Ze weten wanneer ze beter kunnen zwijgen. Ze zijn goede organisatoren, kunnen een groep mobiliseren en zijn sterk in het bouwen van netwerken. De gemeenschap beschermt, helpt en ondersteunt hen. De ouderen adviseren de jongeren, de ouders willen wat goed is voor hun kinderen.

Tegelijkertijd vormt het overheersende 'wij' een belemmering. De strenge sociale controle, de roddel, de seksuele moraal maakt vaak dat vrouwen helemaal niet aan zichzelf toekomen. Blijven zwijgen en zichzelf en hun verlangens wegcijferen zijn daardoor voor veel vrouwen overlevingsmechanismen. Ze leven een passief en teruggetrokken leven. Hun kracht, hun schoonheid, hun plezier, hun ambitie en hun mogelijkheden komen niet aan bod. Hierdoor kampen veel vrouwen met lichamelijke en depressieve klachten.

Het is dus belangrijk om trajecten te ontwikkelen die de eigenheid van vrouwen naar boven brengt. Zina werkt met vrouwen uit Amsterdam-West aan deze cultuurspecifieke emancipatie. Levensvreugde en het laten bloeien van talenten staan daarbij nadrukkelijk centraal. Juist als er ruimte is om verschillend te zijn, anders dan anderen, als er een plaats is voor het

leren kennen en benoemen van authentieke verlangens en de vanzelfsprekendheid om zelf te mogen dromen, juist als vrouwen in hun eigen kracht zitten, kunnen ze hun positie in de samenleving innemen.

Daarbij is het belangrijk dat geluk wordt gedefinieerd als een persoonlijke verantwoordelijkheid. Een ander kan je niet gelukkig maken, dat moet je zelf doen. En dat is niet vanzelfsprekend in collectieve culturen.

In de trajecten die Zina ontwikkelt komt cultuurspecifiek gedrag als rodde-len, zwijgen, defensief reageren en klagen expliciet aan de orde. Ook bevat het een praktische training van vaardigheden. Hoe kan je anders omgaan met het materiaal dat je meekrijgt? Wat zijn daarbij je – ook cultuurspecifieke – krachtbronnen? Hoe breng je je sterke kanten in stelling tegen alles wat je somber maakt of gemeen, soms zelfs giftig? Hoe kun je de steun vragen die je daadwerkelijk nodig hebt voor je eigen ontwikkeling?

Op zich is deze vorm van emancipatie – de ‘praatgroep’ die dicht aansluit bij de vrouwen om wie het gaat – niet nieuw. Ook het ontwikkelen van een eigen identiteit los van man, gezin en gemeenschap is niet nieuw. Autochtone vrouwen in Nederland hebben deze ontwikkeling nog niet zo lang geleden ook doorgemaakt. Tegelijkertijd is deze emancipatievorm nooit specifiek gebruikt onder migrantenvrouwen uit Marokko en Turkije. Bij hen ligt de nadruk vooral op hun sociaal-economische positie, niet op hun persoonlijke, innerlijke ontwikkeling. Maar geld alleen maakt niet gelukkig.

Niet alleen vrouwen van Souads generatie lopen hier tegenaan. Ook meiden en vrouwen van de tweede en derde generatie krijgen te maken met hun collectieve socialisatie. Ze hebben een Nederlandse opleiding en een baan, maar ze putten zichzelf uit omdat ze geen ‘nee’ kunnen zeggen en hun eigen verlangens, behoeftes en keuzes niet goed hebben leren kennen en leren benoemen. Een innerlijk onderzoek gekoppeld aan een concrete training zou ook voor hen nuttig zijn. Hetzelfde geldt misschien wel voor jonge en oudere mannen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond. Ook het man-zijn is een voorschrift. Ook mannen moeten culturele verwachtingen waarmaken, de eer van hun zussen bewaken, de baas zijn of in ieder geval autoriteit uitstralen. Kortom, juist een innerlijk emancipatietraject kan nuttig zijn voor veel mensen. Voor mannen en vrouwen.

Tot slot: het doet ons pijn om de kracht en de zorg van vrouwen als Souad verloren te zien gaan. Het schrijnt om te zien dat vrouwen niet tot hun recht komen, ongelukkig zijn met hun leven, en tegelijkertijd daaraan

Zina's Liefdes Leger tijdens Women Inc.

Bezoekers luisteren naar de ingesproken verhalen van vrouwen uit de wijk.

voorbij gaan. Souad is een vechter. Zij ziet in hoe belangrijk het is om door zelfkennis zicht te krijgen en ruimte te geven aan je eigen ambities. Maar ook zij vecht door om zich staande te houden tegenover alle verwachtingen van haar man, haar schoonouders, haar werkgever, haar buurvrouw. Het Zina Platform wil Souad en haar buurvrouwen letterlijk een platform bieden. Een plek waar ze zichzelf ontdekken, een veilige ruimte waar liefde en schoonheid, maar ook irritatie en frustratie vrij kunnen stromen. Opdat zij zichzelf helen.

Zina's Liefdes Leger

*Een Kunst en Cultuur Platform voor Zachtmoedige Confrontatie
van het Dagelijkse soms Rauwe maar Wonderschone Leven.*

Zina is handelaar in verhalen.

Als nomade trekt zij door eigen land en vestigt zich voor enkele maanden in een krachtwijk. Hier woont en werkt zij, samen met lokale migrantenvrouwen. Zina tovert buurthuizen om tot ateliers, alwaar zij de vrouwen kunst en cultuurvormen aanbiedt. Als regisseur van hun eigen leven kunnen de vrouwen hier in alle rust werken aan zelfportretten. Deze portretten vinden uiteindelijk hun vorm in een voorstelling, een expositie, een interactieve kunstinstallatie of een videodocument. Ze zijn een weerspiegeling van hun leven. Een leven met dromen, angsten, verdriet, hoop en geluk. Het zijn de verhalen van vroeger en elders. En van hier en nu, in Nederland, in de wijk. Deze zelfportretten vormen de basis van Zina.

Zina doet het echte handwerk aan de basis en gunt vrouwen hierin hun eigen proces. Is dat intensief? Ja, dat vraagt zeer veel tijd. Maar de opbrengst van deze investering is, dat de vrouwen zichzelf kunnen 'noemen'. De opbrengst is dat zij geneigd zullen zijn deze hervonden identiteit te verkiezen, boven hun traditionele vorm. Zo worden nieuwe ambassadeurs geboren die in de wijk de versmelting van de twee tradities (de Nederlandse en die uit het land van herkomst) vertegenwoordigen en propageren.

Zina werkt aan empowerment en aan het bevorderen van participatie van allochtone vrouwen in de samenleving. Zina verleidt, luistert, verwent en troost. Maar Zina schroomt niet om te confronteren. Ze laat zich ook graag leren. Gedurende deze waarachtige uitwisseling toont Zina haar kwetsbaarheid.

*Zina verbindt en opent. Zij slecht schotten en breekt muren.
Tussen westerse en niet-westerse culturen.
Tussen generaties, jong en oud.
En tussen mannen en vrouwen, ongeacht seksuele voorkeur.*

Zina's Mistresses

Adelheid Roosen (eindredactie), geboren tussen Teteringen en Ulft
Nazmiye Oral, geboren tussen Tesvikiye en Hengelo
Myriam Sahraoui, geboren tussen Tanger en Tilburg
Elly Ludenhoff, geboren tussen Kattenburg en Wittenburg

Janneke den Engelsens, geboren tussen Breda en Kopenhagen
Markell Helmann, geboren tussen Den Haag en het strand
Lina Issa, geboren te Beiroet
Maureen de Jong, geboren tussen Surakarta en Amsterdam
Parwin Roghyeh Mirrahimy, geboren tussen Teheran en Zaandam
Jane Poerwoatmodjo, geboren tussen Paramaribo en Haarlem
Meral Polat, geboren tussen Dersim en Amsterdam
Ptaz, geboren tussen Jogjakarta en Arnhem
Marleen Sijpestijn, geboren tussen Zandvoort en Batavia
Jale Simsek, geboren tussen Izmir en Schiedam

Maak contact met Zina...

Zina Platform houdt kantoor in De Balie
Kleine-Gartmanplantsoen 10
1017 RR Amsterdam
E info@zinaplatform.nl
T (020) 553 51 51

www.zinaplatform.nl

*Dit essay verschijnt als bijlage in de
Balie-maandbrochure van maart 2008*

www.debalie.nl

De Balie · Kleine Gartmanplantsoen 10 · Amsterdam

Mixed Sources

Productgroep uit goed beheerde
bossen, gecontroleerde bronnen
en gerecycled materiaal.

www.fsc.org Cert no. SGS-COC-003130
© 1996 Forest Stewardship Council